

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН СЪЗДАДЕН, ЗА ДА ЛЕТИ

Превод от руски: Галин Даскалов, 1981

chitanka.info

Тук, в клисурите на металните планини, беше тъмно, тихо и мъничко страшно. Това, което беше тънвало по стартовете, пронизвало пространството, обгаряло скалите на далечни светове, сега изтляваше в мълчание. Като рухнали греди стърчаха отвсякъде скелетите на отдавна отписани ракети.

По-високо, под звездното небе, се отгатваха куполите на малки десантни корабчета и накриво стърчаха кулите на мезонатори. Миришеше на прах, на ръжда, на спряло време.

Под краката му нещо задрънча и момчето отскочи. Тутакси от купчината метал на гъвкав шарнир се измъкна, като блесна слабо, окото на някакъв кибер. И следвайки изначалната си програма, то се втрени в момчето.

— Пст — тихо каза то. — Изчезвай...

Окото и не мислеше да изчезне. То вършеше онова, което е било задължено да върши, което беше правило винаги на всички планети: изучаваше обекта и докладваше на своя може би разпаднал се мозък за това, което виждаше.

Полуживот. Ето какво беше всичко това — полуживот. Квантов, електронен, забравен, тлеещ, както огън в пепелта.

Момчето не разбираше добре какво го доведе тук. Всяка излязла от употреба техника е необяснимо притегателна за момчетата. А пък космическата...

Но това не обясняваше защо то дойде тук през нощта. И защо не запали фенерчето, което държеше в ръка.

За това място между момчетата се носеха различни слухове...

Счупена щипка на манипулатор преграждаше прохода. Момчето се прехвърли, направи крачка и се вледени от внезапен ужас: в сляпата пътечка равномерно, тайнствено и ярко гореше огромна свещ.

С всички сили то стисна очи. Сърцето му скачаше някъде в гърлото и от неговите луди тласъци по тялото се разливаше припадъчна слабост.

Превъзможвайки страха си, то лекичко разтвори клепачи. И едва не завика при вида на черната угарка и кръглото, неподвижно при безветрието езиче на пламъка.

Новият ужас обаче не продължи дълго. А когато призракът отмина и момчето видя какво беше тази „свещ“, то едва не избухна в плач от облекчение и срам. Как можа да сбърка така! В пролуката на

сляпата пътечка надничаше всичко на всичко пълната луна, чийто оранжев диск по случаен каприз, като на поставка, беше кацнал на върха на някаква самотно стърчаща греда, откъдето във възбуденото съзнание на момчето всичко тутакси беше приело облика на тайнствено горяща свещ.

Сякаш разправяйки се със своя унизителен страх, момчето вдигна и злобна запокити към равнодушния лунен диск някакво тежко желязо. То влетя в пролома и там някъде дрънна в метал. Наоколо завънтя ехото. Тутакси всичко застана по местата си. Тук беше гробище, огромно, възхитително, загадъчно в нощта и все пак обикновено гробище за стари кораби и машини.

Момчето светна с фенерчето и вече спокойно прокара лъча по земята, където в засъхналата кал бяха разхвърляни отломки от счупени уреди и всякакви непонятни парчетии. Дотолкова непонятни, че му беше невъзможно да се сдържи и да не вдигне нещичко. Скоро джобовете на момчето се издуха и натежаха.

Но няма за това беше дошъл?

То обхождаше купчините една след друга, но не се случваше нищо. Дори няма да има за какво да разкаже. Ами че не можеш да разкажеш за това, как си се изплашил от луната. Или за това, как те е гледало окото на кибер. Гледай ти, чудо голямо — кибер...

Малко по-встрани нещо на земята блесна като мътно огледало. Локва от някаква тъмна течност. За всеки случай момчето попипа гривната на радиометъра. Разбира се, преди изпращането в пустинята активното гориво се изнемваше от двигателите. Но съществува насочена радиация и някакъв охлаждащ контур спокойно би могъл да даде изтичане. Гривната обаче беше в ред и още повече че не даваше сигнал — значи на земята има стъкла, смазка или нещо друго от този род.

Ех! От десет нелетящи кораба би могло сигурно да се сглоби един летящ и макар че до шестнадесетгодишна възраст пилотирането е забранено — мъничко, много мъничко, скришом, на празна тяга... Но без гориво за това не си струваше дори да се мечтае. А пък и преди изпращането тук корабните люкове се затваряха херметически.

Момчето светна нагоре. Лъчът се гмуркаше в тъмните ями, като изрязваше сферични повърхности, сегменти, покрити с люспици обгар, изранени ребра, разкъсани съединения на подпори, бъркотия от

кабели, а може би от изкривени антени. В шаването на причудливите сенки, като искри блясваха кристалите на някакви датчици. Понякога му се удаваше да разчете полуизтритите, сякаш обгорели названия на някогашни големи и малки кораби: „Астрагал“, „Тихо Брахе“, „Медитатор“, „Непобедимият“. Всичко беше хаос, очакващ претопяване.

В поредната сляпа пътечка момчето откри полегнала върху една купчина от изкривен метал и все още стройна кула на мезонатор. Корабът, извадил подпорите си, стоеше на своя неустойчив постамент и изглеждаше цял-целеничък. В това впрочем нямаше нищо чудно: тук се намираха не само негодни, но и просто остарели машини.

Момчето обиколи мезонатора, като гледаше кулата със смесено чувство на уважение и съжаление. Вехтория, сега такива вече не летят...

Внезапно то трепна и едва не изпусна фенерчето. От само себе си се отвори люкът на кораба. Надолу като по чудо се плъзна площадката на асансьора. Отворило уста, момчето гледаше всички тези чудеса и за миг си представи планините от мъртва техника наоколо си като бастиони на вълшебен замък, където всичко само се преструва на спящо.

Но момчето веднага съобрази, че в поведението на кораба няма нищо необикновено. Никой не е изключвал — не е имало смисъл — всички хомеостатични вериги. И нещо в кораба е задействувало като рефлекс. Отзовало се е или на светлината на фенерчето, или на самото присъствие на човек. Сложен и чудноват рефлекс, ама кой го знае, този полуживот!

Площадката се допря до металната купчина долу и замря. Нямаше за какво дълго да се размисля и момчето се закатери, пълзейки като гущер сред тежките отломъци. От дълбините на вековете безмълвно го аплодираха всички момчета по света, същите такива неуморими изследователи като него.

Едва то се настани, и площадката с леко бръмчене запълзя нагоре. При люка в лицето му повя нощният вятър. Луната, докато момчето се разхождаше и събираше железарии, беше успяла да се издигне и побелее. При нейната сребърна светлина върховете бяха като скалисти глетчери над пропастите на клисурите и дъхът на момчето пресекна от необикновената красота на пейзажа.

Да, през нощта всичко тук беше, ама съвсем другояче, отколкото през деня.

Едва то влезе, и в шлюза светна. „Полага се дезинфекция — важно каза момчето. — Може да съм от чужда планета...“

Отговор не последва. Момчето докосна вътрешната диафрагма, тя се разтвори и го пропусна.

Коридорът беше пуст и ням. Момчето, който знае защо, се надигна на пръсти и затаи дъх. Превъзможвайки вълнението си, то тръгна покрай вратите, на които се бяха запалили табелки с имената на членовете на екипажа. Мина покрай помещенията, където трябваше да се намират скафандрите. Те и сега бяха там — очевидно успели са да остаряят заедно с кораба. В спектролитовия мехур на шлема се отрази изкривеното лице на момчето. Цяло богатство! Но сега то не мислеше за него. Уверено, вече като стопанин, то се изкачи по витата стълба.

Рубката, тук трябваше да бъде рубката. Момчето се ориентираше прекрасно в плана на космическите кораби и не губеше време за търсене. Вратата на рубката се поддаде.

То влезе, седна в капитанското кресло. На потона от три светеше само единият светилник. Стъклата на приборите бяха напудрени от прах. На най-близкото то написа името си: Кирил. Пултът с неговите безкрайни клавиши, превключватели, регулатори, множество скали, очи, паяжина от мнемोगрафи изглеждаше необятен. Момчето очакваше, че всичко това ще оживее, както оживя подемникът, както оживя светлината, но всичко оставяше мъртво. Явно, на чудото не му достигаше завършеност.

То се забави още малко, ами ако... След това потърси с поглед нужното копче, намери го, натисна, общо взето, без да се надява на благоприятен изход. Но сигналят на пулта „Готов за операции“ светна.

Значи все пак чудото стана! Като въздъхна кратко, момчето се настани по-удобно в креслото и започна по реда на командите да включва блоковете. Скоро пултът вече сияеше в светлини като новогодишна елха.

Не си струваше да продължава, не, не си струваше. Съдбата и без това беше щедра, а продължаването на действията обещаваха — момчето знаеше това — само разочарование.

Но то не можеше да спре. А кой би могъл? Потопен е последният клавиш. На матовото табло тутакси блесна безжалостният надпис:

„Няма гориво!“

Това е то! Щастието никога не е пълно.

Известно време момчето начумерено гледаше пулта. Неговите рамене потъваха в голямото, не според ръста му капитанско кресло.

— Кома-анда! — каза то с тънък глас. — Заповядвам: оверсан към Сатурн! Щурман — да се извършат изчисления!

То произволно започна да набира кода. После, като си спомни, включи към изчисленията кибермозъка.

— Изходните данни са неверни — раздаде се глас.

Сърцето на момчето замря, то, кой знае как, беше забравило, че корабният мозък все още може да действа. И внезапният глас, отекнал неочаквано в ъглите на празната рубка, го хвърля в паника.

Но тутакси то се справи с нея.

— Зная — каза то, като си пое дъх. — Работи сам, ако можеш.

— Цел?

— Сатурн.

— Траектория?

— Оверсан.

— Нямам в програмата. Мога да следвам стандартната.

— Добре...

Мнемографите се заизвиваха, сплитайки се в тримерна мрежа, прозорчетата се премрежиха от цифри.

— Изчисленията са направени и предоставени за разглеждане.

Момчето, вживявайки се в ролята, небрежно кимна.

— Браво. Назначавам те за свой помощник. Как сме с горивото?

— Колкото ни трябва, капитане.

Момчета отново кимна, но тогава до неговото съзнание достигна, че играта приема странен обрат. Той знае, че това е игра, но откъде пък знае това мозъкът?

— Повтори — каза то разтревожено.

— Уточнявам: резервът от гориво е 1.02 от предполагаемия разход.

— Не лъжеш ли?

— Задавам си контролна задача.

Пауза.

— Проверката е направена. Резултат: повреди нямам. Потвърждавам данните.

Не, това съвсем не приличаше на игра! Момчето се огледа недоумяващо.

— А това какво е? — победно възкликна то и посочи с пръст към таблото. — Датчиците показват, че гориво няма!

Някаква част от секундата мозъкът като че ли объркано мълча.

— Датчиците са неизправни, капитане.

— Ах, неизправни са!... Тогава защо това не е отразено на пулта?

— Повреда във веригата, капитане.

Момчето се ядоса. За какъв го взема мозъкът?

— Лъжеш — тихо каза то.

— Аз...

— Не, почакай. Къде се намираме според тебе?

— Планета Земя, хелиоцентрични координати в дадения момент...

— Млъкни! Корабът е на боклука! На боклука, разбра ли? В него няма гориво! Той никъде не може да лети!

— Може — упорито отвърна мозъкът.

Момчето кратко въздъхна. От ясно по-ясно е, че мозъкът е повреден. Всъщност това трябваше да се очаква.

— Къде си летял?

— Меркурий. Лава и Слънце, огнени бури. Свободно търсене сред астероидите. Мигновено изпълнение на заповедите. Пръстените на Сатурн. Блясък на лед, отклоняващ датчиците от ориентира...

Мозъкът замълча. Момчето също мълчеше. Сенките на чуждо минало изпълниха рубката. По стените трептяха миражите на чудовищно близки протуберанси. Вдигаха се каменните изпарения на скали. Тревожно звучаха гласове. Струеше звездна светлина. От тъмнината и вечността изплуваха огромни скали. Като колело се въртеше Млечният път. Времето удряше гонга. Шумоляха далечните ледени късове на метановите реки на Сатурн. В лицето духаше черният вятър на пространството.

Момчето отвори очи.

— На колко години е корабът?

— На четиринадесет.

— Ама че работа! Излиза, че сме връстници.

Колко странно! Той е вече на четиринадесет и всичко е минало. Аз съм само на четиринадесет и всичко е още пред мене.

— Често ли те ремонтираха?

— Мозък от моя клас не се ремонтира. Икономически неизгодна операция. Заменят ни, това е всичко.

— А пък аз съм боледувал два пъти — кой знае защо, с гордост обяви момчето. — От дребна шарка и хрема.

— Поправяха ли те?

— Слушай, аз съм все пак човек...

— Бих искал и аз да стана човек.

— Ами! Защо?

— Тогава биха ме ремонтирали.

— А, значи ти знаеш, че си повреден?

— Аз съм изправен, но стар. Противоречи на целта.

— На целта? Ти си машина. Не можеш да имаш цел.

— Имам цел. Да летя. Да летя при всякакви обстоятелства.

— А-а! Та нали ние сме я поставили!

— А на вас кой е поставил целта да живеете? Вие съществувате, докато живеете. Аз съществувам, докато летя. Тук аз не мога да летя. Противоречие.

— Аха! Значи ти разбираш, че корабът се намира на боклука?

— Разбирам.

— И тогава какво го извърташе за горивото?

— Гориво има.

— Ти пак.

— Гориво има. Аз съм запазил малко.

— Ти?! Защо?!

— За да летя.

— Ти си излъгал!

— Аз следвах целта.

— Ти съществуващ за наши цели! Ти си длъжен да изпълниш заповедта!

— Никой не ми е заповядал да не летя. Следователно никой не е отменял моята главна цел.

— Ето аз я отменям! Измама — това е вече прекалено! Ти си машина. Оръдие. Средство.

— Веднъж при полет един човек каза на друг: „Никога ли не си се замислял над перспективите на хуманизма? Робът не е човек, а вещ. Изживели са това. Жената не е равна на мъжа, черният на белия, работникът на собственика. И с това са свършили. Животното е безсловесна твар... Преразгледаха го. Кой и какво е на ред? Вероятно «той».“ И човекът кимна към мене. Аз запомних.

Момчето притихна, гледайки с широко отворени очи репродуктора, откъдето излизаше гласът. Ама че чудеса! Кибермозъкът — това не е разум. Така казваха възрастните, така пишеше в учебниците, така твърдеше собственият опит. Това е обикновен усилвател. Той усилва мисълта, както микроскопът зрението, а манипулаторът — ръката. Наистина в далечна перспектива може би ще успеят да създадат... Но сега?! Тук?! На това престаряло корабче?!

— Да се излее остатъкът от гориво! — не познавайки гласа си, завика момчето.

Отговорът беше безмълвие. Тръпки побиха момчето. Ами ако... Пуст кораб, глуха нощ, той сам-самичък, стига мозъкът да блокира люка... Няма...

— Горивото е излято — безстрастно доложи мозъкът.

— Ти... ти наистина ли го изля?

— Заповедта е изпълнена.

— Спри! Аз отменям...

— Късно е. Заповедта е изпълнена.

Презглава момчето се хвърли навън от рубката. Стремглаво се спусна по стълбата. Прелетя през коридора. Пред него се разтвори диафрагмата на люка.

И веднага затрака радиометърът.

Момчето безсилно се отпусна на пода.

Какво направи! Такъв кораб... Такъв кораб! Можеше дълги часове да разпитва мозъка. Можеше тайно да полети...

Късно е. Навярно насам вече се носят хората, вдигнати от системата за радиационен контрол.

Но нали той не искаше! Той само беше намислил да провери мозъка!

Глупак, тук нямаше нищо за проверяване. Мозъкът жадуваше да лети, в най безнадеждното положение — да лети. Такова целеустремено и затова ефективно оръдие го бяха направили хората. И

всичко, което правеше мозъкът, и за което мислеше, беше подчинено на тази цел — да лети, да лети... Но собствена воля той нямаше, тъй като само конструкторът знае за какво съществува корабът, за какво съществува кибермозъкът.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 16,17/1981 г.

Разказът е отличен с първа награда в конкурса за млади преводачи, организиран от в. „Орбита“ през 1981 година.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.